

LUMINA.

Ese de dóue ori in septemana:
Joi-a si Duminec'a.

Pretulu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
" patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

Correspondintele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina“ in Aradu, cancelari'a episcopéscá.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sime garmond) taes'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretulu publicatiunilor se se anticipe.

Fóia bisericéscá, scolastica, literaria si economica.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Invetiamentulu poporalu.

Positi'a invetiamentului poporalu. — Din ori-care parte vom privi invetiamentulu poporalu, aflamu cá elu este o cestiune cu deseversire comuna. In stadiulu in care se afla viéti'a nóstra astadi, positi'a lui trebuiesce sè fje publica: elu stà sub iniurirea poterii publice si este sustienutu de catra statu. Statulu este indetoratu a se ingrigi de desvoltarea cetatieniloru in tóte privintiele; astfelu invetiamentulu, ca midiloculu menitu in specialu spre favorisarea desvoltarii atátu economice cátu si etice, este celu d'anteiu obiectu alu ingrigirii sale. Privindu inse mai alisu abusurile, ce se potu face de invetiamentu, este neaparatu de lipsa, ca elu se stea sub iniurirea poterii publice, cáci numai astfelu se potu pune stavili in calea aceloru abusuri.

Nesmintitu sunt tieri, in care positi'a invetiamentului poporalu este esceptionale. Aici inse si starile sunt esceptionale. Astfelu la noi. La noi chiar' poterea publica pare a senti o anumita aplecare spre a abusa de positi'a sa facia de invetiamentu. Si in invetiamentu ea pare a cerca unu mediulocu de sustienere. Astfelu este de trebuintia, ca alii sè aiba iniurire asupra invetiamentului. Cu aceste invetiamentulu poporalu totu nu incéta inse a fi unu asediamentu publicu. Poterea publica totu este indetoratu alu sustiené si totu mai are o iniurire indirecta asupra lui, iniurire, pe care trebe s'o aiba, pentru-ca se impedece o posibila abusare din partea altor'a.

Déca puterea publica este in dreptu ori chiar' indetorita a introduce invetiamentu silnicu si déca ea, introducendu-lu, face bine ori reu, — sunt cestiuni, la care acestu studiu a respunsu deja. Nesmintitu trebuiescu redicate scoli acolo, unde este trebuintia de ele. Aceste trebuiescu sustienute. Chiar nici o indetorire de visitare nu este de prisosu. — Este inse ridicola forsarea invetiamentului acolo unde i lipsescu premisele. Resultatele unei asemenea forsari se reducu la unu minimumu, care consista numai in *formarea facultativa* a cátorv'a ómeni, unu folosu, care de felu nu se póte cumpeni cu mesur'a ostaneleloru nóstre. Viéti'a de felu nu urnesce din locu.

Invetiamentulu vine numai cu progresulu economicu si pe acest'a ilu aducemu prin favorisarea desvoltatii economice. Terguri, cá ferate, drumuri bune, totu prin ce contactulu intre ómeni devine mai viu, nu inse invetiamentulu forsatu, a creatu cultur'a.

Organisarea invetiamentului poporalu.

Am cercatu pana acum sè aflamu procesele sociale prin care invetiamentulu a fostu provocatu si sustienutu si se satorimu menitiunea, precumu si positi'a lui in viéti'a publica. Remane inca-se vedemu, care ar trebui se fie organisati'a lui, pentruca elu se fie capabilu de menitiunea sa organica.

Provocatu si sustienutu prin anumite trebuintie, organisarea invetiamentului trebe se fie astfelu, ca ea se faca cu potintia satisfacerea tocmai aceloru trebuintie.

Inainte de tóte dar' aceste trebuintie trebuiescu deosebite, precum sunt prin firea lor: *trebuintiele economice* si *trebuintiele etice*.

Deosebite sunt aceste trebuintie, — deci deosebite trebuiescu se fie si organisatiunile prin care cercamu a le satisfaca. In specialu: trebuintiele economice sunt de unu caracteru mai multu comunu. De asemenea si organisatiunea invetiamentului, incátu, elu are se satisfaca trebuintiele economice, potrivit cu deosebirea aceloru trebuintie, in deosebite locuri si deosebite stadii de desvoltare trebuiescu se fie deosebitu. Incátu inse invetiamentulu are se satisfaca trebuintiele etice, organisati'a lui trebuiescu se fie omogena.

Formarea economica consista in *imbogatirea sufletului cu cunoscintie practice*, de care omenii au trebuintia in lucrarea lor economica. Fiindu menitu pentru populatiunea constanta, invetiamentulu poporalu n'are se *ingreuneze* sufletulu cu tóte acele cunoscintie, care potu fi de folosu in lucrarea economica *in deobsce*; elu trebe sè se marginésca la impartesirea aceloru cunoscintie, care *in specialu la loculu unde se afla scól'a sunt de trebuintia ori potu ajunge a fi folositoare in celu mai de aprópe studiu alu desvoltarii*. Alte cunoscintie nu numai sunt de prisosu, dar' si impedece totodata desvoltarea disgustandu pe scolari si sus-tragendu-ii dela cascigarea altoru cunoscintie de folosu mai indirectu.

La organisarea invetiamentului inainte de tóte trebe se facemu dar' o esaminare precisa a stariloru locale. Stadiulu de desvoltare, raporturile topografice, precumu si acelea etnografice si politice, in deobsce interesele si trebuintiele locale si numai aceste au se hojarésca atátu mesur'a, cátu si felulu cunoscintieloru de impartesitu in scóla. In orasie, pe campii si intre munti, langa mare si departe de ape, in Belgi'a si la noi in deobsce unde starile sunt deosebite, organisati'a invetiamentulu nu póte fi omogena.

In tocmai precumu invetiamentulu, incátu este menitu a satisfaca trebuintiele economice, trebuiescu se purcéda din consideratiuni locale, — incátu elu este menitu a satisfaca trebuintiele etice, trebuiescu se purcéda din consideratiuni generale.

De aici inainte invetiamentulu poporalu este unu mediulocu spre desvoltarea sufletésca in tóte directiile. Si abstragendu dela temeliile ei, acéta desvoltare intre anumite margini este totacea. Formarea sufletului consista in *desvoltarea facultatiloru prin indemnarea la lucrare, intru a face pe ómeni capabili de jericirea sufletésca prin religiune, a-ii face capabili de convietuire prin formarea morala a caractere-loru si a-ii face capabili de conlucrare prin formarea politica*. — Pretutindenea desvoltarea facultatiloru, religiunea, convietuirea si conlucrarea este deopotriva de trebuintia; pretutindenea ingrigirea nóstra de ele are se fie totacea. Sunt inse consideratiuni mai inalte care nu permitu ca formarea etica se fie deosebita; invetiamentulu poporalu

tocmai prin formarea omogena a sufletelor trebe se cerce a sterge si acele deosebiri etice, care sunt. Numai pusi pe unu temei comunu in lucrarea lor sufletesca ómenii sunt aplecati si capabili de a lucrá impreuna si numai prin cea mai strinsa impreuna lucrare o societate este capabila de o desvoltare mai inalta.

Nici cu acésta omogenitate de formare nu ni este inse iertatu a merge prea departe. Sunt margini puse de fire peste care trecendu, lucramu de adreptulu spre nãdusirea dosvoltarii etice.

Cestiunea formarii etice, ca tóte cestiunile etice, este *nationala*. Desvoltarea etica, ca resultatu a lucrarii impreuna, nu póte se fie decâtu *nationala*. Tocmai natiunea este *individulu eticu*, acei ómeni, cari pe temeiulu comunitatii sufletesce lucréza impreuna. — Ori-care omu, in desvoltarea sa este hotaritu prin nationalitatea sa; — nationalitatea este temeiulu desvoltarii sale, samburele, care trebuiesce adusu la desfasiurare.

La deosebite popóre deosebite sunt religiunile, deosebite facultatile, deosebita positi'a politica dar deosebite mai alesu pornirile morale. Ar fi dar o sbuciumare nu numai zedarnica, ci totodata si stricaciósa, déca prin ó instructiune omogena am voi se reducemu deosebirile firesci intre mai multe popóre. Nu numai nu ni-ar succede se omogenisamu, dar slabindu temeliile gandirii nationale am face totodata se incete si omogenitatea, care a fostu data, ca resultatu a convieturii de pana acuma.

In formarea etica elementulu nationalu este hotaritoru. La deosebite natiuni formarea trebuiesce se fie deosebita. La fiesce-care potrivita cu firea popóreloru, astfelu si in formarea lor este si trebuiesce se fie unu elementu comunu.

Tóte popórele au trebuintia de formare religionara. Unele sunt inse mai multu, altele mai pucinu aplecate spre religiositate. Deci acolo unde aplecarea este mai pucina, ingrigirea invetiamentulu are se fie mai mare. Sunt apoi popóre aplecate spre esagerari religionare: la aceste invetiamentulu trebuiesce se fie unu felu de moderatoru, impedecandu sentiulu religiosu a se redicá pana acolo, unde elu incéta a fi religiosu. — Pretutindenea inse formarea religionara resulta din intiparirea credintiei in sufletu si din obicinuit'a participare la ceremoniile religióse.

Deasemenea tóte popórele de o potriua au trebuintia de desvoltarea facultatiloru. Unele inse au o mai mare altele o mai mica capacitate de desvoltare. Dupa gradulu capacitatii se indrépta si mesur'a ingrigirei. Cu deosebire inse unele popóre au deosebita aplecare spre a se desvoltá intr'o anumita directia, — éra altele intralt'a.

Invetiamentulu trebe sè desvólte cu deosebita ingrire *acele facultati, care sunt mai multu capabile de desvoltare*, càci numai prin aceste ajunge poporulu la culmea desvoltarii, de care este capabilu, numai intr'aceste culminéza firea sa individuala. In facia cu acésta deosebire materiala, modulu formarii remane aprópe tot-acela. Pretutindenea facultatile se desvólta: prin convenirea scolara, prin lucrarea sufletesca regulata prin matematica si gramatica si prin impartesirea de cunoscintie, care dau cugetarii unu cuprinsu mai întinsu, precumu elemente cosmologice, geografice, fisice si priviri mai generale ásupra vietuirii organice. — Individualitatea nationala hotaresce numai—in care mesura se iniurimu prin ficare din aceste.

Este de prisosn se mai statorimu incátu formarea politica precumu si cea morala au sè fie deosebite la deosebite popóre. Tocmai viéti'a politica si cea morala sunt oglindirea nemintita a firii nationale. Ar fi de adreptulu o impotrivire cu firea, candu am cercá sè punemu aceste vieti pe altu temei decâtu pe acela, pe care le-au

pusu firea. Este chiar' ó eresie contra judecarii sanetóse si numai a crede, cà am dobandí altu resultatu decâtu incurcarea trecatória a raporturilor sociale. — In viéti'a politica fiescecare este hotaritu prin nationalitatea sa; si cu atátu mai tipica este formarea caracterelor. — Déca din nemicu nu am cunósce pe unu jidanu, se-lu lasamu sè lucreze si voru incetá tóte indoielile. Crescutu intr'o lume cu noi, caracterulu lui totu a remasu tipicu.

Am aretátu mai susu la ce trebe sè se marginésca formarea politica. Este de prisosu a reamintí dar' la acestu mediulócele de formare.

Formarea morala este unu resultatu neaperatu a oricarei instructiuni bune. Deja prin formarea religionara, facultativa si politica sufletulu se redica la unu anumitu gradu de independentia; — prin simtiulu religiosu, prin libertatea gandirii si in formarea politica, prin privirea istoriei, germenii caracterului, facultatile impreunate cu voinéa, purcedu spre desfasiurare, apucandu ó directia morala. Cu aceste numai elementele primordiale sunt date: formarea etica in deobsce si cea morala cu deosebire numai prin ó lectura potrivita póte fi adusa la indeplinire. Atátu formarea religionara, câtu si cea facultativa, politica ori morala trebuiescu sè incépa din cea mai frageda vrista, deja in familia.

Numai scól'a nu póte satisface. Cu atátu mai neaperatu de trebuintia este inse ca ea sè nu sè termineze in scóla: ó literatura in specialu menita spre acestu scopu trebuiesce se indeplínésca, ce in scóla numai s'a inceputu si, cu deosebire, unde a incetatu inriurirea scolara, trebuiesce sè incépa inriurirea preotimei. In privirea formarii etice scól'a nu este decâtu unu felu de asiedimentu, unde ómenii se pregatescu pentru biserica. Scol'a este ó biserica pentru copii, si biserica ó scóla pentru generatiile mai in vrista; unu preotu pentru copii este invetiatoriulu si unu invetiatoriu pentru ómeni preotulu. Preoti si invetiatori sunt si unii si altii d'odata.

(Va urmá.)

Predica

la introducerea preotului in parochia.

„Luati aminta de voi, si de tóta turm'a!“
(Fapt. Apost. XX. 28.)

Temerea si grigea mi-sguduiescu adenculu inimei, in momentul, candu pasiescu pe loculu acest'a unde stau, pentrucà este santu, pentrucà cunoscú chiamarea aceluia, care pasiesce aci. —

Protoparinti mari dela resaritu pan' la apusu! Martiri ai secleloru vitrege cei ce a-ti versatu scumpu sangele vostru pe acésta si pentru acésta tribúna: Ioanu gura de auru; Grigorie facetoriulu de minuni, si Vasiliu celu mare cu contimpuranii vostri, descineti aici, in acestu momentu, atátu de solemnu pentru mine! Veniti de rostiti in loculu meu, acestui poporu, cu elocinti'a vóstra rara, cà ce este preoti'a?

S. Ioanu gura de auru inca a tremuratu de preotia. Raspundeti-mi dar acuma, n'am destula cauza, ca preotu teneru se me cutremuru in adenculu sufletulu meu? Éta ce dice S. Grigorie teologulu despre preotu: „ca se scia preotulu, cum i se cade lui a pastorí si a indreptá cu scopu bunu turm'a incredintiata, este invetiatur'a tuturorú invetiaturiloru, si maiestri'a cea mai inalta.“

S'a clatinatu si s'a ingrigitu unu Petru, despre care a disu Cristosu, cà e pétr'a pe care va zidi „Biserica lui Dumnedieu.“ Dara eu? care numai acú incepu chiamarea preotiei—cum se nu me clatinu si ingrigescu, cum se nu me temu si retienú?! Nu me temu pentru multimea afaceriloru, cari me ascépta in viitoriu, ci me temu, pentrucà

me apasa in cunoscinta sufletului intrebarea: *cum se iau aminte de mine, si de tota turm'a?* Intrebarea — prin care nainte d'a lucra in via Domnului, m'am propus ca se desfasura programul meu preotiescu. — Acesta nu este numai o datina, ci si datorinta catre crestini. Crestinii au dreptu se scia, ca cine sum?

Iubitiloru Ascultatori! *Preotulu se lupta pentru ceriu si pamentu!* E chematu, ca se naltie omenimea, dela pamantu, sus la ceriu—la Dumnedieu!! A! catu de sublima chiamare e acest'a! Cutediu a vi marturisi, ca dintre tote cate sunt in lume, e cea d'antaiu si mai frumoasa; pentru-ca unu advocatu, unu jude, seu altu oficiantu, deca aluneca in gresiela, nu i-se imputa asia aspru ca preotulu, care se numesce in s. scriptura: „*angerulu Domnului,*“ „*angerulu Bisericei,*“ „*lumin'a lumii,*“ — „*sarea pamentului,*“ si catre care disu este ca: „*asia se luminedie lumin'a lui inaintea omeniloru, ca vediendu faptele lui cele b ne, se marésca pre Tatalu din ceriu.*“ (Mateiu V. 16.)

Se recere dara dela preotu, ca elu se fia: *adeveru si lumina!* Dis'a acest'a este totu de o data si eflusulu testului apostolescu de mai sus, ce dice: „*luati aminte de voi!*“ Ca si candu ar dice preotiloru: pazitive ca-se nu gresiti in contra vostra si a principiiloru evangelice; seu fi-ti morali, intielepti, blandi si cucernici, deca invetiati moralitatea, intieleptiunea, blandeti'a si cucernici'a.

Intr'adeveru aceste insusiri se ceru dela preotu! — Cristosu, marele invetiatoriu alu omenimei, aratandu naintea popóreloru invetiaturile lui minunate, a disu catre Apostoli „*pilda am datu voue, ca precum eu am facutu voue, si voi se faceti.*“ (Ioanu XIII, 15.)

Porunc'a acest'a ca adeca: se se luminedie popórele dela Cristosu a primitu Apostolii; ér dela Apostoli preotii ca urmatorii acelor'a. Asiadara preotulu ca intru adeveru se se póta numi: „*sarea pamentului*“ trebue se i urmarésca, si inca cu puterea . . . ; caici dice Apostolulu Pavelu: „*nu este in cuventu imperati'a lui Dumnedieu, ci intru putere.*“ (I. Corinteni IV. 20.)

Puterea cea ce se intielege aci — este aceea putere, carea s'a cerutu dela Apostoli, in timpurile cele vechi a crestinismului. Cine se mai indoiesce ca puterea aceea nu se cere si astadi dela preotimea nostra? Candu indiferentismulu religionariu a inceputu a-si lua dimensiuni amerintiatórie, cuvintele evangelice trebuiescu vestite cu mai mare focu si ele vor triumfa! caici „*Pana ce va trece ceriulu si pamentulu, o iota, seu cirta nu va trece din lege, pana ce tote se voru face.*“ (Mateiu V. 18.)

Se mai cere inca acest'a putere in preotimea nostra si din acelu puntu de vedere, caici astadi trebile bisericiei romane a luat unu sboru mai mare, au pornitu pe calea progresului adeveratu.

Facia de aceste, se pretinde dara, ca se stee numai atari preoti in fruntea trebiloru, cari sunt in stare a arata pe fia care di: *semne de vietia, abnegatiune, virtute si diligintia.* —

In vietia cunoscemu omeni, cari si-vindu celu mai scumpu tesauru: omeni'a, pentru interese marsiave; togma asia se afla cate unulu si intre crestini, care uitandu-se de sine si de Dumnedieu nu o data ratacesce, ca oi'a dintr'o strunga intr'alt'a, si-vinde si parascesce religiunea stravechia, in carea au traitu si moritu mosii si stramosii lui. De aceea si dice Apostolulu, „*luati aminte de tota turm'a!*“

Asiadara oi'a din strunga, nu va rataci deca pastoriulu va priveghia neincetatu.

Acolo, unde sunt incubate relele: indiferentismulu religionariu, necredinti'a, desmoralisatiunea, proselitismulu, si altele, — se potu imputa numai negrigiei preotului respectivu. —

Mi-este bine cunoscuta si aceea impregiurare ca astadi se afla multi profeti mintiuosi viriti intre crestinii cei buni. La acest'a numai atata dicu: ca lupii numai acolo bantuiescu si facu prada in turma, unde pastoriulu dorme. . . .

Chiar pentru-ca sciu si cunosc asemene giurstari pe catu de triste pe atatu si de condemnabile. — eu mi-voiu da tota trud'a, se le delaturu si se implinescu cu scumpatate porunc'a Apostolului, ce suna: „*luati aminte de tota turma!*“ Me voiu nesui ca s'o aratu pre ea, precum se cade mie a grai (Coloseni IV. 4) Si apoi voiu eschiamá cu psalmistulu Davidu „*nu me voiu teme de mii de popóre, cari impregiuru me voru impresora!*“

I. A.! Nu voiu inceta dara a satisfacé dorintieloru vóstre juste cari din timpu in timpu voru cere: *svatulu si ajutoriulu meu parintescu;* ma pentru voi si binele vostru voiu merge si mai de parte, si anume: *nu me voiu rusina, se fiu stenca, unde se va cere, ca se stau . . . Nu me voiu teme ca se fiu erou — in lupta . . . Nu voiu lipsi cu lecucu, dela dorere . . . Nu cu inim'a, dela insufletire . . . Nu cu dulceti'a, dela mangaiere . . .*

Eca programulu pe lenga care se va inverti cugetulu meu diu'a-noptea. — Si ca se-lu potu implini cu tota scumpatatea si consciositatea, voiu roga neincetatu pre Parintele luminiloru dicendu intru mine: „*Seversiesce pasii mei intru carerile tale, ca se nu se clatesca pasii mei.*“ (Ps. Davidu.)

Deci ve salutu I. A.! din inima! Er acumu candu mi tiesu firulu vietii, catre vietia vostra, in giurulu vostru, — ve rogu ca se me primiti numai cu acea iubire si alipire, cu care me apropiu catre voi. Aminu.

Ioan I. Ardelénu.

Transpunerea fondurilor scolari,

comune Dieceseloru rom. gr. or. din Aradu si Caransebesiu, la Epitropia din Aradu.

Am amintitu le rondulu nostru, cumca in cele doue, resp. trei dile d'antaiu ale lunei lui Maiu, completandu-se realminte operatiunea de impartirea fondurilor scolari pana aci in comunu cu ierarchi'a serbesca, sub conducerea guvernului magiaru administrate, — partea romana s'a transportatu la Aradu unde in diu'a de 4 Maiu s'a depus in manele Epitropiei provisorie romane, administratórie, resemnandu-se banii si obligatiunile si actele — formalmente si specialminte, ér — o lada mare cu contractele despre 10 percentualitatea comuneloru, si cu unele altele documente, resemnandu-se numai in totalu, pana la alegerea unui contabilu si a notariului speciale, cari se primésca acea gramada de valori si acte, bucata de bucata.

Presentandu-ni-se acum unu documentu oficiale, adeca Consemnarea speciale a valoriloru si adeverinti'a despre primirea acelor'a din partea Epitropiei, — ni tienemu de detorinta a estrage din acestu documentu autenticu datele si cifrele speciali pozitive si a le comunicá in colónele fóii nóstre spre deplina informare a onoratului publicu.

I. In numerariu s'au predatu si respective s'au primitu:

1. Fondulu pentru edific. preparandialu din Aradu, cu 5464 fl. 26 cr. v. a.
2. Restulu cassei dela dec. 1872 si cu interesele pana la 1. Maiu a. c. cu 902 fl. 36 cr.
3. Restulu cassei dupa manipulatiunea delegationale dela 13 Dec. 1872 pana la 1. Maiu 1874, 1458 fl. 41 cr.
4. Partea dintr'o obligatiune camerale vechia, nenschimbabile si deci resemnata partii serbesci — 12 fl.

Impreuna in bani gat'a: 7,837 fl. 3 cr. v. a. —

II. In obligatiuni de statu, cu 5%:

14. bucati de cate 1000 fl. si 8 de cate 100 fl.

Impreuna in valóre nominale de — 14,800 fl.

III. In obligatiuni private, ipotecari, cu 6%.

93 bucati, cu actele de intabulatiune, in sume dela 105 fl. v. a. pana la 5000 fl. in totalu valóre reale de — 54,146 fl. v.

(NB! Obligatiunile dubie, seu cari se afla in procesu, dupa invoiela s'au incredintiatu partii serbe pentru incasare, pe langa continu'a controla a nostra, avendu la fiecare incasare a urma impartirea in doue a sumeloru incasate.)

VI. In obligatiuni de restanti'a 10 percentuale, capitalisate:

27 bucati, dela 27 comune, in suma totala de 3461 fl. 10 cr. v. a.

In sum'a sumelor deci s'a predatu, respectivminte primitu — in numerariu, obligatiuni de statu, obligatiuni private ipotecari si obligatiuni comunale: 80,286 fl. 13 cr. v. a.

Despre sumele ce stau in procesu si despre valoarea ce reprezenta contractele asupra actei 10 procentuali, pre cum despre restantiele de multi ani nesolvite dupa aceste contracte, se va face aretare speciale dupa specialea predare a acelor. —

„Albina.“

Aradu, 15 Maiu 1874.

In Nr. 24 a „Luminei“ din a. c. publicandu-se siedintiele sinodali, sub Nr. prot. 151 punctu 3 se pomenesce intre fondatiuni o mōra in comun'a Sebesiu. Pōte cā raportulu deslucesse lucrulu mai bine, inse judecandu dupa estrasulu publicatu, are defecte; deci interesulu bisericeii m'a indemnatu unele giurstari atingetōrie de mōra, precum mie mi-sunt cunoscutu, ale aduce la cunoscenti'a celoru chiemati sēu interesati.

In anul, dēca mi-aducu bine aminte 186¹/₂ ca fisculu Consistorialu avisatu a cascigā informatiuni, si a raportā despre mōra, — ca informatiunea se-mi fia cu atātu mai esacta, fora speranti'a rebonificarei speselor am mersu la faci'a locului asociatu de protopopulu atunci in Buteni G. Popescu, dara nu am aflatu nici una urma, nici una litera atingatōria de mōra, numai cātiva locuitori de virsta midilocia si mai bestrani, dupa traditiune asia au povestitu, cā: candu Sebesiulu erā comuna slaba, stramosii loru au facutu biserica de lemn, apoi fiendu cā lemnulu putrediesce, se voru cere spese nōue, spre conservarea bisericeii, — avendu vale libera, au facutu o mōra, acareia venitu a fostu mēnitu bisericeii, dara acuma ¹/₂ venitu trage bisericeii reformata.

Dupace a venitu famili'a Conte Kōnigszeg, pe mereu au inceputu a pune tacsu pentru mōra, de s'au nascutu plansori, dara mor'a totusi a remasu bisericeii.

La intrebarea: cum a venitu bisericeii reformata la ¹/₂ venitu din mōra? au respunsu, cā cu timpulu mai tardiu asediandu-se aici Ungurii, aveau lipsa de biserica, asia a rogatu pe mai marii comunei se li dee ajutoriu, cāci si ei ar fi datu, candu s'a facutu bisericeii ast'a nōua, deci atunci a capetatu ¹/₂ venitu si asia a remasu pana adi.

Socotindu, ca dōra reformatii mai descepi si-ar fi cascigatu ceva documinte atingatōrie de mōra am mersu la preotulu atunci Tomka, care a avutu bunetate delocu a tramite dupa curātoru, si ne-a aretatu unele scrisori, din care am cunoscutu, cā plansorea mai susu pomenita s'a tractatu in scaunulu domnescu unde domnulu pamentescu a dechiaratu, cā lasa mōr'a bisericeii, dara-si tiene dreptulu a rescumperā mōr'a cu 10,000 fl. candu va avea lipsa.

Din scrisorile aceste cāte am socotitu mai de folosu, decopiate spre pastrare le-am predatu cetitorului si mi-se pare preotului Tomuti'a: pe scurtu am raportatu si Consistoriului.

Trecandu dominiulu in posesiunea Cont. Waldstein, acēst'a au facutu apaductu, la care a trasu ap'a dela mōr'a bisericeii asia, cātu acum'a demulteri nu are apa, totusi aduce insemnatu folosu (mi-se pare 800 fl.), deci ar meritā ca cineva cu pucinu sacrificiu de ostendā, si pōte dōra si de spese, in archivulu domnescu din procesulu comunei, sēu a fiscului asistentu, contra domniei, cam pe la anul 1820 purtatu, se cascige datele necesarie deunde dōra se va potea deduce si validitatea usului bisericeii reformate.

Totu atunci cu ocasiunea acēst'a, dēca nu me insiēla memori'a, din A. Deseō am intielesu, cā comun'a Lugadieu a avutu sesiune parochiala, dara candu s'a regulatu satulu; preotulu de atunci, de nume nu-mi aducu aminte, pamentulu preotiescu l'a scrisu pe numele fiului seu.

In privinti'a ast'a in archivulu comitatului nu am aflatu urma, dar din procesulu regulatoriu in archivulu familiei Bitto dōra s'ar affā ceva urm'a pōte dora si ceva documentu validu.

I. Arcost.

VARIETATI.

+ Dlu advocatu Ioanu P. Desseanu este alesu de deputatu dietale in cerculu Radna, cottulu Aradu. Firmitatea caracterul ui si tienut'a politica a deputatului nostru, sunt binecunoscutu din trecutul lui, si avemu convictiunea cā in lupt'a ce-lu astēpta, va fi condusu pururea de interesele nationali si bisericesci!

*** Drumulu de feru intre oceanulu Pacificu si valea Amazonului. — Una din cele mai admirabile intreprinderi cē au incercatu vreo data ōmenii este drumulu de feru ce va pune in comunicatiune oceanulu Pacificu cu valea Amazonului. (America de sudu.) Secolulu alu 19-a este plinu, mai multu decātu tōte secolele ce l'au precedatu dela caderea imperiului romanu, de aplicatiuni miracolōse a sciintiei mecanice; dar nici una n'a pututu presentā obstacole atātu de grosnice ca acele ce au de infrontatu constructorii acestui dramu de feru. Spre a dā o idea de dificultatile naturale si mecanice ce a trebuitu si vor mai trebui invinse spre a duce la capetu intreprinderea, ajunge a spune cā sunt 30 poduri si 35 tuneluri, representandu o lungime de 18,000 picioire, din cari 3,000 pentru podurile dintr'aceasi localitate; si, spre a se face calea, au fostu stramutate din locu mai multu de 100 miliōne picioire cubice de pamentu si stanci. Lucrarea inceputa in 1870, a constatu deja 33 miliōne de dolari si va costā inca mai multu pana la 1876, epoc'a candu va fi terminatu. Cea mai insemnata din lucrarile de arta va fi marele viaductu, celu mai inaltu din lume, care va fi lungu de 580 picioire de susu pana la centru. Inaltimile respective a stalpiloru celu sustienu sunt de 156, 183 si 253 picioire. De la 8 la 12 mii de muncitorii lucrēza di si nopte la acēsta cale.

Concursu

2

Pentru parochi'a vacanta *Carpinetu* protopresbiteratulu Beiusiului; — emolumintele sunt:

- Pamentu parochialu de 30. cubule semanatura din care ¹/₃ e cantoralu.
- Stōlele indatinatē si cuartiru liberu; numerulu caseloru 100.

Recurentii sunt pofiti a -si tramite recursurile sale instruite dupa dispusetiunile stat. org. la subscrisulu administratoru protopopescu in Beiusiu (Belényes) pana la 7. Iuniu candu se va tienea si alegerea.

Beiusiu la 8. maiu 1874.

Din incredintiarea comitetului parochialu Vasiliu Papp adm. protop. al Beiusiului.

Prelungire de Concursu

3

pentru postulu vacante docentalu din comun'a Iancahidu pana in 2 Iuniu vechiu a. c. candu si alegerea se va tiene sub condiciunile publicate in fōi'a bis. Lumin'a Nr 21, 22 si 23 din a. c. fiinduca la terminulu espiratu nici unu recurinte n'au recuratu. Iancahidu 2 Maiu 1874 v.

Comitetulu parochialu:

In contielegere cu inspectorulu cerc. de scōle Ioanu Popoviciu parochu

Concursu.

2

In urm'a decisiunei Consistoriali dto. 25 Ianuariu a. c. nrulu 568. pl. a devenitu vacante protopresbiteratulu *Beiusiului*: deci pentru deplinirea postului amintitu se escrie concursu. Dotatiunea e urmatōri'a.

1. Competinti'a protopopēsa dela 50 parochie a 2 fl. 10 cr.; in sum'a 105 fl.

2. Conventiunea protopopēsa dela fiesce-care comuna, usata in tractulu acēst'a, pe anu la 300 fl.

3. Tacs'a pentru licentie de cununia dela fiesce-care trei fl.

4. Salariulu parochiei protopopesci din locu, in suma 200 fl.

5. Cortelu liberu cu o gradina de legume si stol'a indatinata dela 70 de numere.

Recurentii au a produce testimoniū, cā au absolvatu celu pucinu 8 clase gimnasiali cu succesu bunu si deodata cā sunt bine meritati pe terenulu bisericescu si scolasticu.

Recursurile adresate comitetului protopopescu alu Beiusiului, au a se tramite la comisariulu consistorialu *Simeonu Bica*, protopresbiterulu Oradei-mari, la *Oradea-mare*, pana in 6 Iuniu a. c. st. v. ēra alegerea va fi in locu, in 9 Iuniu a. c. st. v. —

Datu, in *Beiusiu*, in 2. Maiu a. c. st. v. 1874.

Comitetulu protopresbiteralu.

In contielegere cu dlu. *Simeonu Bica*, protopresbiterulu Oradei-mari, comisariulu consistorialu.